

UNIVERSITAT DE BARCELONA

VANDANA SHIVA I LA LLUITA PER L'ESPAI

COLONIALISME I GENTRIFICACIÓ

ALBERT CALDERÓ BARDAJÍ

FILOSOFIA POLÍTICA II

PROFESSORA: NÚRIA SARA MIRAS BORONAT

PRIMAVERA 2020

PARAULES: 3735

RESUM: Agricultura i habitatge tenen una doble connexió: la seva demanda és necessària (no podem viure sense menjar ni refugiar-nos), i el seu domini està sotmès al monopoli d'empreses transnacionals, debilitant el poder de les treballadores i inquilines sobre la terra i la llar. Partint d'aquest vincle apliquem a la lluita per l'habitatge l'anàlisi de Vandana Shiva on exposa els processos de colonització contemporanis on es desposseeix el coneixement de les agrupacions agricultores tradicionals enfortint la visió globalitzadora de les empreses del sector biotecnològic. Seguint un camí paral·lel entre l'espoli de la terra i de la llar, hem estudiat les condicions de possibilitat dels processos de gentrificació a les ciutats, definides per tres eixos comuns: la imposició d'un llenguatge i uns significats que responen als interessos mercantils, la introducció d'una fal·làcia per justificar aquesta nova comprensió, i la legislació que protegeix aquest nou ordre d'actuació. Violència, saqueig i tecnologia fan de denominador comú entre el colonialisme globalitzador i la gentrificació urbana. Amb la recerca de testimonis hem pogut comprovar com des de les veïnes del barri Gòtic de Barcelona fins als mallorquins que denuncien les pràctiques d'Airbnb ens podem aproximar a la comprensió de la gentrificació des de la filosofia política de Vandana Shiva.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ: <i>EL RAVAL NO ES UNA MODA</i>	4
COMENTARI DE TEXT AMPLIAT	6
<i>Paraula, fal·làcia i llei</i>	6
<i>Violència, saqueig i tecnologia</i>	8
CONCLUSIONS	11
<i>Autoinforme d'aprenentatge</i>	12
ANNEX 1	13
ANNEX 2.....	14
ANNEX 3.....	15
BIBLIOGRAFIA	16
Material usat	16
<i>Llibres</i>	16
<i>Documentals</i>	16
<i>Webs</i>	16
<i>Vídeos</i>	17
<i>Prensa</i>	17
<i>Lleis</i>	18
<i>Tweets</i>	18
Material reservat	19
<i>Llibres</i>	19
<i>Documentals</i>	20
<i>Webs</i>	20
<i>Vídeos</i>	20
<i>Prensa</i>	21
Material descartat	21

INTRODUCCIÓ: *EL RAVAL NO ES UNA MODA*

Durant uns dies, si caminaves pel carrer de les Ramelleres, podies llegir a una de les seves parets: “El Raval no es una moda sino un sentimiento”. Què ens diu aquesta pintada? Potser assenyala una imatge cada cop més habitual: si mires a l’esquerra, un “Wok & Bao”, “desenfadada gastrotaverna”. Per demanar, omple un paper amb caselles. A la porta del costat tens “Chök. The chocolate kitchen”, especialitzada en productes vegans i sense gluten. Tot això a escassos metres d’uns quants “Cannabis museum” i unes quantes tendes de roba de segona mà “vintage”. El missatge va durar poc a la paret, però venia de lluny. Ressona al SoHo de Nova York, al Belleville de Paris, al Southwark de Londres i al Kreuzberg de Berlin. També aquí: Malasaña a Madrid, la Magdalena a Saragossa i el Cabanyal a València. Què tenen en comú tots aquests barris?

Si volem comprendre-ho hem de sortir per tornar a entrar. Primer hem d’abandonar la ciutat i posar la mirada a un altre lloc. Això que veiem no és nou ni original, és un procés amb recorregut històric. Ha passat al camp, als pobles, a les terres colonitzades. Per apropar-nos a aquest fenomen seguirem l’estudi de Vandana Shiva sobre el que ella anomena *biopirateria*, on analitza els processos amb que empreses transnacionals espolien als pobles agricultors de la terra i el control sobre la producció. La relació entre la lluita per la terra i la lluita per l’habitatge és doble: agricultura i habitatge són dos suports bàsics per a la vida humana, dues necessitats. I ambdues dimensions, reduïdes a recursos econòmics, són monopolitzades per empreses multinacionals. En el cas del sector de les llavors el monopoli mundial el tenen les fusions de Monsanto i Bayer, Dow i Dupont, i ChemChina i Syngenta. (Castillo Cerezuela, 2018). En el sector de l’habitatge, el major propietari privat a Espanya és el fons d’inversió Blackstone (Europa Press, 2020).

Si volem fer les primeres passes en aquest estudi de les relacions entre lluita per la terra i lluita per l’habitatge hem de començar definint el vocabulari necessari. Per parlar de la lluita dels pobles agricultors, seguint l’obra de Shiva, farem servir el terme “colonització”. Una manera d’entendre la colonització contemporània, realitzada a través de la globalització, és com “La depredación por parte de una clase, de una raza, y a menudo, de un género de una sola especie, sobre todas las demás.” (Shiva, 2001, p. 127) La colonització imposa una sola perspectiva sobre totes les demés legitimant el control sobre la terra i la vida dominada. Per parlar de la lluita per l’habitatge farem servir el terme “gentrificació”. Creat per Ruth Glass al 1964 per designar la *gentry*, petita noblesa rural britànica, volia descriure l’arribada de llars de classe mitjana londinenca a barris

tradicionalment obrers del centre de la ciutat (Sorando i Ardura, 2016). La definició del terme serà la següent:

“La gentrificación es un proceso que implica un cambio en la población de los usuarios del territorio tal que los nuevos son de un estatus socioeconómico superior al de los previos, junto con un cambio asociado en el medio construido a través de una reinversión de capital fijo” (Clark, 2005, p. 258 citat per Sorando i Ardura, 2016, p. 21).

L’objectiu és crear un instrument d’anàlisi que ens ajudi a comprendre la gentrificació. Per fer-ho he estudiat els processos de colonització que Vandana Shiva investiga i he aïllat l’esquelet teòric que articula els processos d’espoli i monopoli de la naturalesa i el coneixement. A la primera part del comentari de text ampliat explico quin és aquest procés i l’he aplicat a l’estudi de la gentrificació. A la segona part del comentari he analitzat les pràctiques amb que s’executen els processos de gentrificació des dels termes usats per Shiva, com *violència*, *saqueig* i l’ús de les tecnologies en el procés de colonització.

La documentació sobre gentrificació s’ha enfocat des de tres perspectives: en primer lloc, per copsar la imatge global, he fet una cerca de documentals que ens mostren el procés transversalment i des dels testimonis que el viuen. En segon lloc, per aprofundir, he llegit llibres que analitzen, des de diversos angles, la gentrificació. En el procés de selecció m’ha assessorat el col·lectiu *Memòria, Lluita i Resistència*, especialitzat en la investigació i divulgació del tema. En tercer lloc, per mantenir el contacte amb l’experiència quotidiana de la gentrificació, he fet un seguiment dels sindicats i associacions que, a peu de carrer, exposen la seva realitat a les xarxes. La documentació recollida s’ha anat exposant al llarg del treball per justificar com el procés de gentrificació es pot comprendre des de l’anàlisi colonial de Vandana Shiva.

Tornant a la imatge inicial, podem deturar-nos un moment a observar la paraula “Raval”. És curiós que sigui la mateixa tipografia que utilitza la marca “Fila”, venedora de les bambes més de moda (i cares) del moment. No sabem si qui ho va escriure se’n va adonar i va aprofitar la força metafòrica de l’obra, però el que podem dir és que tot plegat, a la porta de la Facultat de Filosofia, projecta una complexa imatge que intentarem desxifrar en les pàgines següents.

COMENTARI DE TEXT AMPLIAT

La violencia y el saqueo, como instrumentos de creación de riqueza, son esenciales al proceso de colonización de la naturaleza y de nuestros cuerpos a través de las nuevas tecnologías. L@s explotad@s se convierten en criminales, y l@s que explotan reclaman su protección. (Shiva, 2001, p. 79)

PARAULA, FAL·LÀCIA I LLEI

En aquesta primera part explicarem els tres estadis amb que es realitza la colonització de la vida o *biopirateria*. Alhora anirem exposant com aquest mateix procés encaixa amb la gentrificació.

El primer esglaió és la *guerra conceptual*. Una de les petjades que deixa el colonialisme en els pobles dominats és la llengua. L'efecte és doble: es genera una *neollengua* que arrossega una comprensió de la realitat concreta; alhora s'imposa un *reduccionisme* que legitima les accions del conqueridor sobre el cos del colonitzat i l'entorn material. L'exemple paradigmàtic de neollengua és la transformació de *terra mater* en *terra nullius*. La terra que dona vida en harmonia amb l'ecosistema (*terra mater*) esdevé terra morta (*terra nullius*), passiva i deslligada de qui hi viu. En l'anàlisi de Shiva podem trobar altres exemples: invasió és descobriment, pirateria i robatori és comerç, exterminació i esclavitud és missió civilitzadora. Així s'imposa la perspectiva colonitzadora sobre el poble colonitzat. El reduccionisme, íntimament lligat, s'efectua en tres nivells: en un primer ordre transforma la relació amb l'entorn segons criteris de valor intrínsec a una reducció segons criteris d'utilitat. En un segon ordre es passa de tractar els éssers vius com organismes a veure-hi només un conjunt de gens. El tercer nivell és un reduccionisme cultural, que devalua totes les formes de saber que no comparteixin la visió colonitzadora. (Shiva, 2001).

Fent servir aquest primer estadi com a criteri per estudiar les condicions de possibilitat de la gentrificació hem localitzat processos similars. "Conceptos como esponjamiento, regeneración o renovación atenúan la agresividad de los derribos que prescriben, al tiempo que contribuyen a legitimar estas obras como acciones asépticas de reforma urbana." (Sorando i Ardura, 2016, p. 72) També és comú batejar el barri amb un nom que el desvinculi del seu passat, com és el cas de TriBal a Madrid (Todo por la praxis, s.d.) o del Raval a Barcelona (Fernández González, 2012). Juntament amb el neollenguatge s'incorporen les lògiques reduccionistes. Un primer ordre transforma la relació amb

l’habitatge com a llar a una reducció com a bé de consum, tal i com ho expliquen Madden i Marcuse (2018):

“todas las estructuras físicas y jurídicas de la vivienda –los edificios, el suelo, la mano de obra, los derechos de propiedad– se convierten en artículos de consumo. En este proceso, la capacidad de un edificio para funcionar como hogar pasa a ser algo secundario” (p. 49)

En un segon ordre es passa de tractar les persones com a inquilines a veure-hi només consumidors, reducció que impulsa el manteniment i reparació de l’habitatge únicament segons criteris mercantils: “la falta de mantenimiento es una respuesta eminentemente razonable de un propietario a un mercado en deterioro” (Lowry, 1960, p. 367 citat per Smith, 2012, p. 121). El tercer nivell és un reduccionisme cultural que rebutja qualsevol dinàmica que s’interposi als interessos financers de l’habitatge, com la criminalització dels moviments okupes i de les accions en contra dels desnonaments (García, 2018).

Per passar al següent esglaó del procés de *biopirateria* fa falta un nexa que articuli el pas dels nous usos lingüístics cap a la seva materialització en legislacions que protegeixin l’acció sobre l’entorn i les persones. Aquest nexa s’anomena *fal·làcia cardinal*: “La falacia de que las personas sólo son creativas si pueden lucrarse con ello, y garantizar sus ganancias a través de la protección intelectual, es cardinal en la ideología de DPI” (Shiva, 2001, p. 31). Aplicades les noves categories lingüístiques i imposats els reduccionismes de tres nivells, la fal·làcia cardinal justifica que per augmentar la producció d’una *terra nullius*, en funció del criteri d’utilitat i aplicant la biotecnologia que redueix la vida a gens, haguem de protegir els drets de propietat intel·lectual (DPI). La protecció garanteix el lucre privat, incentiu necessari per desenvolupar la creativitat en les persones. Aquest supòsit serveix per amagar un interès ocult: “[las patentes] Son más importantes como instrumento para el control de mercados” (Shiva, 2001, p. 32). Com diu Shiva, mentre que no s’ha demostrat la relació entre el règim de patents i l’increment d’innovació, sí que s’ha pogut comprovar que l’efecte de la protecció dels DPI redueix el nombre d’empreses en un determinat mercat.

Aquesta fal·làcia cardinal enfocada a l’estudi de l’habitatge la identifica Joseph Stiglitz, premi Nobel de Ciències econòmiques en el 2001, en la doctrina de la desregularització de Milton Friedman:

“A finals dels setanta i als vuitanta es va crear el que jo anomeno una ideologia, una religió, sobre el fet que els mercats solucionen tots els problemes. [...] El gran sacerdot era Milton Friedman. [...] Pensaven que, si privatitzaven, eliminaven totes les regulacions i baixaven els impostos,

s'impulsaria el creixement. [...] No tenia en compte el gran nombre d'ocasions en què els mercats no funcionaven bé. (Jangård, 2019, min. 1:07:47)

Ja estava el terreny aplanat per justificar la desregularització del sector i legislar per a protegir la competència de mercat.

L'últim estadi del procés és la *guerra legal*. En *Biopirateria* podem anar seguint els passos de com s'elabora el marc legal que imposarà la visió que s'ha anat construint amb la *guerra conceptual* i la *fal·làcia cardinal*. Dins de l'Acord General sobre Aranzels Aduaners i Comerç (GATT) s'ha inclòs el capítol sobre Drets de Propietat Intel·lectual Relacionats amb el Comerç (TRIP), que imposa la legislació sobre els DPI a tot el món. El procés d'aquesta regulació no ha estat un debat obert i públic, sinó més aviat ha sigut el resultat de “la imposición de unos valores y unos intereses a las diversas sociedades y culturas del mundo, por las compañías transnacionales” (Shiva, 2001, p. 106). Els efectes d'aquesta legislació obliguen a tots els països que componen el mercat internacional a seguir una llei que protegeix els interessos de les empreses internacionals en detriment del poder dels petits agricultors.

En el cas de l'habitatge a Espanya, aquest procés es va concretar amb el Real Decret-Llei 2/1985, conegut com del decret Boyer. En l'article 9 es suspèn la pròrroga forçosa a la que estaven sotmesos els contractes de lloguer fins el moment. A partir de l'aplicació d'aquest decret, el 9 de maig del 1985, els contractes de lloguer deixarien de ser indefinits i passarien a tenir la duració que les parts acordessin. La justificació, a l'inici de la llei, reuneix els dos estadis que hem descrit: la reducció de l'habitatge com a bé de consum i la desregularització com a estímul per al creixement econòmic: “la supresión de la prórroga forzosa de los arrendamientos urbanos que, sin duda, estimulará la construcción de viviendas y locales destinados a alquiler.” Aquest va ser el tret de sortida que inicia la carrera per la competència al sector immobiliari espanyol. Les conseqüències les veurem a continuació.

VIOLÈNCIA, SAQUEIG I TECNOLOGIA

Tornant a la cita inicial, desglossarem els termes principals que la componen per esbrinar la correlació entre la “colonización de la naturaleza y de nuestros cuerpos” i la gentrificació.

La violència s'efectua contra les inquilines a qui no poden pujar el lloguer per contractes de renda antiga o petites propietàries que no volen vendre el seu pis al fons inversor. Això obstaculitza projectes immobiliaris com la construcció d'hotels o

l'adaptació d'edificis per a l'ús turístic, del que s'extreu més rendiment econòmic. Llavors comença la violència. Per descriure la violència en farem tres distincions. No obstant serveixen només per identificar amb més claredat els processos involucrats en la gentrificació, de manera que totes tres en la pràctica estan interrelacionades i no s'esgoten només a aquesta classificació. La violència pot ser psicològica, viscuda com a desgast emocional, fatiga i inseguretat. Les formes de dur-la a terme són, per exemple, la realització d'obres al voltant del pis on vius (Omedes, 2019). També és habitual deixar entrar a grups a la finca que es dediquen a fer soroll, embrutar i impossibilitar la convivència. Un tercer cas seria l'abandonament combinat amb talls d'aigua i llum i denúncies falses (Jangård, 2019, min. 5:48). La violència també pot ser física. Hi ha grups com City Lock i Desokupa que reuneixen boxejadors, porters de discoteques, ultres del futbol i paramilitars (Todó, 2018), qui ofereixen funcions de vigilància i desnonament “de pisos ocupados ilegalmente o con inquilinos precarios.” (Desokupa, s.d.). Són coneguts els casos en que operaris entren al pis de l'inquilí quan no hi està per destrossar-lo i fer-lo inhabitable (Resistim al Gòtic, 2019 juliol 17). En tercer lloc, la violència també és institucional. No només per l'ús del monopoli de la violència legítima en forma de desnonaments executats per la policia, sinó també per la violació de lleis i procediments jurídics, com el desnonament de la Manuela (Resistim al Gòtic, 2019 setembre 27) on es va violar el real decret-llei 7/2019, que en el títol III prohibeix els desnonaments amb data oberta.

La violència va lligada al saqueig. Per explicar el saqueig posarem dos exemples. El primer d'ells té com a protagonista Jonathan Gray, president de l'empresa d'inversions financeres Blackstone. Una de les pràctiques d'aquest fons d'inversions és la compra de d'habitatges quan el seu preu està per sota del seu valor real. L'objectiu és incrementar el valor (reformant-lo, per exemple) i vendre'l per sobre d'aquest. Això el va portar a comprar massivament habitatges durant la crisi del 2008. L'any passat només a Espanya controlava a prop de 30.000 habitatges de lloguer (Vélez, 2019). A la universitat de Miami, en una conversa, l'empresari Howard Lorber li pregunta “How do you even find 50.000 [single-family homes] to buy it?” Jonathan Gray respon: “I would tell you you need a global financial crisis for that to occur”. (Investors Journal, 2019, min.18:30). Aquest tipus d'empreses s'ha guanyat el sobrenom de “fons voltor”. El segon exemple té com a protagonista Milton Friedman. Joseph Stiglitz al documental *Push* ens explica que Friedman va fer servir Xile, durant la dictadura de Pinochet, com a experiment per veure els resultats de la seva teoria. Considera que “calia un dictador per implementar aquelles

idees.” (Jangård, 2019, min.1:07:57). La imposició del sistema econòmic desregulat arreu del món no s’explica per la veritat dels seus arguments, sinó per les pràctiques de saqueig sistemàtic. Els grans relats de triomf econòmic s’elevan sobre les èpoques més miserables de la humanitat.

La violència i el saqueig s’alien amb les noves tecnologies per expulsar les persones i ocupar l’espai. El cas paradigmàtic de l’ús de la tecnologia en els processos de gentrificació és l’empresa Airbnb. Un primer exemple (Annex 1) és prou gràfic com per constatar una escena colonitzada, en el sentit més genuí de la paraula: una espècie aliena s’imposa en un territori i es reproduceix fins esdevenir plaga. En aquest mapa podem veure tots els pisos enregistrats a Airbnb al districte de Ciutat Vella (Cusó, s. d.). El segon exemple (Annex 2) és una taula amb les dades sobre les places d’Airbnb a les Illes Balears. La setmana del 6 d’abril del 2020 comptaven amb 146654 places, un augment de 5430 respecte l’any anterior. L’ús de la tecnologia afavoreix el monocultiu de l’oferta d’habitatge. A més, lligat a pràctiques il·legals, com la publicació de pisos sense llicència (Ajuntament de Barcelona, s.d.a), pel que l’ajuntament de Barcelona ha multat la companyia amb 600000€ (Ajuntament de Barcelona, s.d.b), el saqueig de riquesa s’aguditza tenint en compte la tributació de l’empresa des de paradisos fiscals (R.P., 2017). Terraferida, una associació per la defensa del territori a Mallorca, pregunta: “És possible que Airbnb guanyi centenars de milions, sense crear llocs de feina, ni pagar impostos, usant infraestructures i recursos de tots, oferint 51.300 places il·legals i tributant a un paradís fiscal? que hi guanyam si ho pagam tot i ells res?” (Terraferida, 2020). Aquest és el sentiment de frustració de qui sent que la seva terra ha sigut colonitzada.

CONCLUSIONS

Ja tornem a la ciutat. Venim d'un viatge per les rutes comercials que imposen els criteris econòmics del nord i extreuen els recursos desposseïts del sud. Hem vist com la substitució de les paraules i el reduccionisme conceptual són eines que serveixen als interessos de qui es vol enriquir a costa de l'empobriment aliè. La legislació justificada sobre fal·làcies obre la veda al salvatge joc del mercat financer. I l'aplicació d'aquest sistema voraç, lluny de realitzar-se en condicions de competitivitat transparent, necessita la violència i el saqueig per garantir el domini sobre el territori i les persones. Podem considerar que aquest recorregut, de trajectòria paral·lela en el camp i la ciutat, identifica la gentrificació com una pràctica de colonialisme urbà?

Podríem afirmar-ho, sí. L'expulsió dels residents tradicionals o la imposició d'un règim d'explotació als que hi viuen és, a grans trets, el punt d'intersecció que uneix la pràctica colonial amb la gentrificació. No obstant, aquesta explicació simplifica el significat històric que ha tingut el colonialisme en el cos dels pobles envaïts. Tot i compartir el caràcter de classe social empobrida que defineix les pràctiques abusives tant als pobles indígenes dels països del sud com als residents tradicionals dels barris en les ciutats del nord, la colonització té un abast molt més ampli. Entenem que les pràctiques colonials tenen suficients punts de connexió amb la gentrificació com per poder fer una aproximació des de la perspectiva de Vandana Shiva. Però en aquest cas, l'ús del terme "colonialisme" s'ha de mesurar per no abandonar la complexitat del procés amb que els barris són gentrificats ni simplificar la història del colonialisme durant l'imperialisme europeu. Colonialisme és un terme que durant segles ha estat exclusivament reservat al tracte que les persones blanques tenien amb les persones no-blanques. Fer-lo servir per explicar el tracte que actualment es té també cap a persones blanques pot conduir a banalitzar el tret racial, essencial en la pràctica colonial. Per tant, més que concloure que la gentrificació és un *nou colonialisme*, proposem mantenir l'atenció en les condicions de possibilitat que estructurin el procés.

La lluita i la resistència ha de recuperar el terreny del llenguatge i el concepte. La justificació de la violència i el saqueig descansa sobre la tranquil·litat moral de qui ho anomena "regeneració" o "reforma urbana". La imposició de les lleis que desregularitzen el mercat immobiliari és possible gràcies a la reducció de l'habitatge com a bé de consum i la creença de que liberalització i el creixement econòmic van de la mà. És en la *memòria* on hem de retrobar les paraules perdudes. Les paraules són la llar de les idees que

defineixen l'horitzó cap al que volem caminar. Ara mateix ens han robat els horitzons amb les paraules que hem perdut, per això la lluita ha de començar per trobar el llenguatge amb que combatre les guerres pel dret a l'habitatge. Les paraules ja ressonen als carrers a cop de pancarta: "Això no és inversió, és invasió", "No volem ser un monocultiu turístic", "Veïns/es: una espècie en perill d'extinció. ¡Estan destruint llur hàbitat!" (Annex 3).

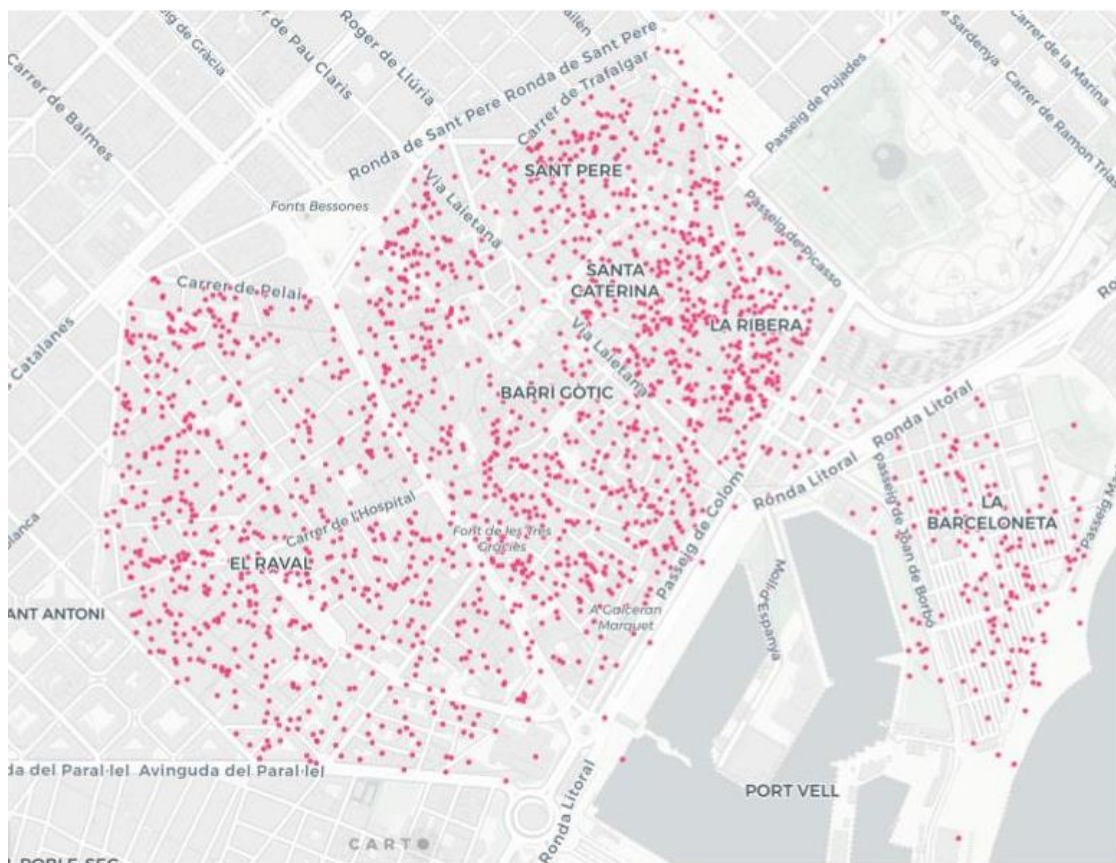
És importat fer servir aquell vocabulari que necessitem per protegir els nostres drets. I si no existeix, fabricar-lo, ser orfegres de la paraula. Ens hem de preguntar a quins interessos respon el llenguatge que fem servir per descriure la realitat. Hem d'enriquir de significat el nostre patiment quan ens expulsen de les nostres cases.

"Por debajo de las luces de neón y entre las bolsas de la compra se oyen cada vez más voces disonantes. Como un fallo en *Matrix*, de repente aparece una familia que es deahuciada por la policía. Tras ellos, un grupo de apoyo trata de evitarlo. Algunos gritan que es una injusticia. Pero, cómo es posible. Otros usan una palabra extraña. En lugar de regeneración han empezado a hablar de gentrificación." (Sorando i Ardura, 2016, p. 158)

AUTOINFORME D'APRENENTATGE

La gentrificació és un camp d'estudi immens. Aquest treball és com un llumí encès enmig d'una ciutat a les fosques. No ens serveix per il·luminar, però sí que ens permet orientar-nos en l'entorn més proper. Amb la investigació sobre els processos de gentrificació he obert moltes portes cap a les múltiples dimensions del fenomen: l'estudi econòmic del mercat financer vinculat a l'habitatge, la relació entre inversió pública i privada en els processos de revalorització del sòl a les ciutats, les lògiques de desinversió i incentius mitjançant avals públics a les hipoteques (sovint amb criteris racistes), el paper que juguen els fons d'inversions en la compra d'actius immobiliaris, la impossibilitat de rastrejar l'origen dels capital en els paradisos fiscals, el rol del turisme en territoris gentrificats, etc. Això dona una perspectiva de l'amplitud i complexitat del tema tractat. Cada part d'aquest treball és l'inici d'un camí de recerca per comprendre amb profunditat un procés on hi ha implicats camps d'estudi des de l'economia i l'antropologia fins el dret i la política. Amb aquesta aproximació des de la filosofia política de Vandana Shiva he pogut comprendre els eixos principals que vertebran la gentrificació des d'una perspectiva que té present les lluites que s'estan lliurant als països del sud global. El resultat ha sigut l'elaboració d'aquesta petita brúixola que servirà per orientar-me a l'hora de seguir comprenent les dinàmiques de poder en el món contemporani.

ANNEX 1

Mapa de l'Allotjament Turístic a Ciutat Vella (Cusó, M. s.d.)

ANNEX 2

Illes Balears

	28/08/2017	16/07/2018	23/07/2018	30/07/2018	06/08/2018	13/08/2018	03/09/2018	10/09/2018	17/09/2018	15/04/2019	06/04/2020
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	03/09/2017	22/07/2018	29/07/2018	05/08/2018	12/08/2018	19/08/2018	09/09/2018	16/09/2018	23/09/2018	21/04/2019	12/04/2020
Places habitatge sencer	117137	128680	127561	128985	129032	128094	127262	126300	125186	135019	139925
Places habitació privada	7068	6392	6378	6285	6333	6413	6455	6318	6238	6118	6200
Places habitació compartida	320	219	219	201	205	215	204	199	197	87	107
Places habitació hotel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	422
Total places	124525	135291	134158	135471	135570	134722	133921	132817	131621	141224	146654

Dins Airbnb: Tendències setmanals (DissidentBits, 2020)

ANNEX 3

Bye Bye Barcelona (Full length)

Bye Bye Barcelona (Full length)

Imatges extretes del documental *Bye Bye Barcelona* (Chibás Fernández, 2014)

BIBLIOGRAFIA

MATERIAL USAT

LLIBRES

Fernández González, M. (2012) *Matar al “Chino”: Entre la revolución urbanística y el asedio urbano en el barrio del Raval de Barcelona*. (Tesi doctoral no publicada) Universitat de Barcelona, Catalunya.

Madden, D. i Marcuse, P. (2018) *En defensa de la vivienda*. Madrid: Capitán Swing.

Shiva, V. (2001) *Biopiratería: El saqueo de la naturaleza y del conocimiento*. Barcelona: Icaria.

Smith, N. (2012) *La nueva frontera urbana. Ciudad revanchista y gentrificación*. Madrid: Traficantes de Sueños.

Sorando, D. i Ardura, Á. (2016) *First we take Manhattan: La destrucción creativa de las ciudades*. Madrid, Catarata.

DOCUMENTALS

Chibas Fernández, E (Dir.) (2014) *Bye Bye Barcelona*. [documental online] Barcelona

Jangård, M. (Prod.) i Gertten, F. (Dir.) (2019) *Push*. [documental online] Suècia, WG Film.

Omedes, L. (Prod.) Alvarez, L. (Dir.) (2019) *City for sale*. [documental online] Espanya, Bausan Films.

WEBS

Ajuntament de Barcelona (s.d.a) *El plan de choque de viviendas de uso turístico ordena el cierre de 615 pisos ilegales*. Recuperat de: https://ajuntament.barcelona.cat/turisme/es/noticia/el-pla-de-xoc-dhabitatges-dus-turistic-ordena-el-tancament-de-615-pisos-il%25c2%25b7legals-2_403372

Ajuntament de Barcelona (s.d.b) *Nueva sanción de 600.000 euros a Airbnb y Homeaway para reincidentes*. Recuperat de: https://ajuntament.barcelona.cat/turisme/es/noticia/nueva-sancion-de-600-000-euros-a-airbnb-i-homeaway-para-reincidentes_435772

Cusó, M. (s.d.) *Mapa de l'Allotjament Turístic a Ciutat Vella*. Recuperat de <https://mar-ticuso.carto.com/builder/2590953e-40ac-11e7-a240-0e3ff518bd15/embed>

Desokupa (s. d.) Recuperat de: <https://desokupa.com>

DissidentBits (2020) *Dins Airbnb: Tendències setmanals*. Recuperat de <https://www.dissidentbits.cat/pagines/DinsAirbnb---Tendencies>

Todo por la praxis (s.d.) *Abandono, especulación, expulsión: gentrificación. El caso de TriBal en números*. Recuperat de <https://todoporlapraxis.es/abandono-especulacion-expulsion-gentrificacion/>

VÍDEOS

Investors Journal (2019, setembre 26) *Jonathan Gray: How Blackstone Invests In Real Estate* [Vídeo] Recuperat de: <https://www.youtube.com/watch?v=u9F4xDXhB2E>

PREMSA

Castillo Cerezuela, Q. (2018, febrer 2). Vandana Shiva: “no m’agrada la paraula capitalisme; prefereixo dir-ne colonialisme o robatori”. *El Crític*. Recuperat el 8 de maig 2020 de <https://www.elcritic.cat/entrevistes/vandana-shiva-no-magrada-la-paraula-capitalisme-prefereixo-dir-ne-colonialisme-o-robatori-11907>

Europa Press (2020, gener 10) Blackstone 'fusiona' la gestión de 20.000 pisos en renta en España. *Europa Press*. Recuperat el 10 de juny 2020 de <https://www.europapress.es/economia/noticia-blackstone-fusiona-gestion-20000-pisos-renta-espana-20200110223008.html>

- García, T. (2018) Primera persona en ir a prisión por parar un desahucio al negarse a pagar la indemnización a un policía. *El salto diario*. Recuperat el 10 de juny de 2020 de <https://www.elsaltodiario.com/represion/prision-desahucio-indemnizacion-policia-distrito-14-villa-vallecas>
- R. P. (2017, juliol 18) Airbnb opera en Europa desde un paraíso fiscal opaco. *Preferente*. Recuperat el 10 de juny 2020 de <https://www.preferente.com/noticias-de-hoteles/airbnb-opera-en-europa-desde-un-paraiso-fiscal-opaco-268714.html>
- Todó, B. (2018, octubre 31) El negoci dels desallotjaments extrajudicials. *La Directa*. Recuperat el 10 de juny 2020 de: <https://directa.cat/el-negoci-dels-desallotjaments-extrajudicials/>
- Vélez, A. (2019, maig 20) El fondo buitre Blackstone ya controla cerca de 30.000 viviendas en alquiler a través de sus socimis. *Eldiario.es* Recuperat el 10 de juny 2020 de https://www.eldiario.es/economia/Blackstone-controla-viviendas-alquiler-socimis_0_901160622.html

LLEIS

- Real Decreto-ley 2/1985, de 30 de abril, sobre Medidas de Política Económica. BOE núm. 111 §8402 (1985). Recuperat de: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1985-8402>
- Real Decreto-ley 7/2019, de 1 de marzo, de medidas urgentes en materia de vivienda y alquiler. BOE núm. 55 §3108 (2019). Recuperat de: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2019-3108>

TWEETS

- Resistim al Gòtic [@resistimalgotic] (2019, juliol 17) Avui us volem explicar el cas de la Manuela, una veïna estimada del barri a qui van destrossar el pis. Tres anys després, està passant per un procés de desnonament en un pis en condicions lamentables sense rebre CAP solució per part de l'administració. [Tweet] Recuperat de <https://twitter.com/resistimalgotic/status/1151492370820685830>

Resistim al Gòtic [@resistimalgotic] (2019, setembre 27) ALERTA DESNONAMENT OBERT. El jutjat de primera instància n°43 de Barcelona i la propietat (Construcciones Leizana SL) amenacen la Manuela amb un desnonament obert! Serem cada dia a la porta defensant-la. Necessitarem tota la solidaritat! #LaManuelaEsQueda [Tweet] Recuperat de <https://twitter.com/resistimalgotic/status/1177510347453808641>

Terraferida [@terraferida] (2020, maig 3) És possible que Airbnb guanyi centenars de milions, sense crear llocs de feina, ni pagar impostos, usant infraestructures i recursos de tots, oferint 51.300 places il·legals i tributant a un paradís fiscal? que hi guanyam si ho pagam tot i ells res? [Tweet] Recuperat de <https://twitter.com/Terraferida/status/1256903966513823744>

MATERIAL RESERVAT

LLIBRES

Comaroff, J. i Comaroff, J. L. (2009) *Violencia y ley en la poscolonia: una reflexión sobre las complicidades Norte-Sur*. Madrid: Katz

Guattari, F. (1996) *Las tres ecologías*. Valencia: Pre-textos

Marcuse, H. (1993) *El hombre unidimensional: ensayo sobre la ideología de la sociedad industrial avanzada*. Barcelona: Planeta de Agostini

Martínez Alier, J. i Oliveres, A. (2010) *¿Quién debe a quién? Deuda ecológica y deuda externa*. Barcelona: Icaria.

Mbembe, A. (2011) *Necropolítica*. Editorial Melusina.

Sassen, S. (2015) *Expulsiones: Brutalidad y complejidad en la economía global*. Madrid: Katz

Shiva, V. (2016) *Quién alimenta realmente al mundo*. Madrid: Capitán Swing

DOCUMENTALS

Almodóvar, M. (Dir.) (2008) *Barcelona Thematic Park*. Barcelona

Vivas, E. (Prod.) (2016) *Gentrificación: mi barrio está de moda*. Barcelona: SinFiltros

WEBS

CACTUS (2020) *Colectivo-Asamblea Contra la Turistización de Sevilla*. Recuperat de <https://cactusevilla.wordpress.com>

Diputació de Barcelona (2019, març 29) *La Diputació de Barcelona s'adhereix a la declaració de la CGLU en favor del dret a l'habitatge assequible*. Recuperat de <https://www.diba.cat/es/web/hua/-/la-diputacio-de-barcelona-aprova-una-declaracio-refermant-la-defensa-pel-dret-a-l-habitatge>

Huelga de alquiler (2020) Recuperat de <https://suspensionalquileres.org>

Memòria, Lluita i Resistència (2020) *Taller de cultura*. Recuperat de <https://memorialluitaresis.wixsite.com/tallerspeditagogics/blog-1>

No ens faran fora (2017) Recuperat de <https://noensfaranfora.wordpress.com>

Resistim al Gòtic (2019) *Grup d'habitatge del Gòtic. Veïnes i veïns del Gòtic que lluitem col·lectivament contra l'especulació i l'assetjament immobiliari a través del suport mutu*. Recuperat de <https://resistimalgotic.wordpress.com>

Sindicat de llogateres (2020) Recuperat de <https://sindicatdellogateres.org/es/>

VÍDEOS

CCCB (2011) *Crisis. Territorio, autoridad y derechos: Conferencia de Saskia Sassen*. Recuperat de <https://www.cccb.org/es/multimedia/videos/crisis-territorio-autoridad-y-derechos/212201>

CCCB (2018) *Vandana Shiva. Sembrar la llibertat: la humanitat a la cruïlla evolutiva*. Recuperat de <https://www.cccb.org/ca/multimedia/videos/vandana-shiva/228342>

Centro para las humanidades UDP (2018, agost 22) *Expulsiones: Salirse del paradigma—Saskia Sassen*. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=LVTVVGGfvqI>

PREMSA

Domínguez Reguero, J. (2020, març 21) En tiempos del coronavirus los pisos turísticos buscan cura en el alquiler tradicional. *Eldiario.es*. Recuperat el 8 de maig 2020 de https://www.eldiario.es/andalucia/tiempos-coronavirus-turisticos-buscan-alquiler_0_1008249588.html

MATERIAL DESCARTAT

López-Gay, A. et al. (2019, octubre 2019). Midiendo los procesos de gentrificación en Barcelona y Madrid: una propuesta metodológica. En *XIII CTV 2019 Proceedings: XIII International Conference on Virtual City and Territory: “Challenges and paradigms of the contemporary city”* Barcelona: UPC